

Etninės kultūros išlikimo strategija šiuolaikinėse bendruomenėse: nuo tradicijos link interpretacijos

INIJA TRINKŪNIENĖ

Socialinių tyrimų institutas, Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius

El. paštas: inija@romuva.lt

Straipsnyje analizuojama, kaip archajiniais ir moderniaisiais laikais egzistavo etninė kultūra, kokie veiksniai turėjo įtakos jos nykimui arba transformacijoms. Remiantis teorinėmis išvalgomis ir pastaraisiais metais Lietuvoje atliktų sociologinių tyrimų duomenimis apžvelgiamos etninės kultūros raiškos sąlygos ir išlikimo strategijos šiuolaikinėse bendruomenėse. Analizuojamas bendruomenės vaidmuo etninės kultūros išlikimo ir raiškos procese, interpretacinių bendruomenių aktualumas ir svarba, naujovių, modernizacijos ir modernių technologijų reikšmė etninės kultūros išlikimui ir raiškai.

Raktažodžiai: etninė kultūra, tradicinė kultūra, interpretacinės bendruomenės, virtualios bendruomenės, emergentizmas, socializacija, modernizacija, tinklaveikos visuomenė

ĮVADAS

Etninė kultūra Rytų ir Vidurio Europos kultūrose naujaisiais amžiais vaidino svarbų vaidmenį, daug svarbesnį nei Vakarų Europoje, todėl kalbant apie šiuolaikinius kultūros procesus Lietuvoje būtina atsižvelgti į etnokultūrinę raišką ir šiandienos pokyčius kultūroje. Etninei kultūrai, kaip bendrosios kultūros daliai, galioja bendrieji kultūros raiškos, sklaidos, gyvavimo arba nykimo dėsniniai. Vis dėlto dėl savo prigimtinių savybių etninės kultūros raiška moderniaisiais laikais išlieka problemiška. Akivaizdžiai veikia dvi tendencijos: viena – tai objektyvių ir subjektyvių veiksnių sąlygojamas etninės kultūros nykimas; kita – tai nauji etninės kultūros išlikimo keliai ir pavidalai, suteikiantys jai įvairias gyvavimo formas. Etninei kultūrai gelbstima ir įstatymais, programomis, tačiau mažai tyrinėjami tie veiksniai, sąlygos ir aplinka, kurie turėjo, turi ir gali turėti įtakos jos likimui. Šio straipsnio tikslas – remiantis turima sociologinių tyrimų medžiaga ir teorinėmis išvalgomis panagrinėti etninės kultūros raiškos ypatumus ir juos lemiančius veiksnius; bendruomenės vaidmenį etninės kultūros raidoje; interpretacijos ir interpretacinių bendruomenių vaidmenį etninės kultūros gyvavime, modernizacijos ir modernių technologijų įtaką etninės kultūros bendruomeninei raiškai.

ETNINĖ KULTŪRA IR BENDRUOMENĖS

Tyrinėdami bet kurios kultūros sklaidą ir raišką, atsižvelgiame į sąlygas, kurios lemia tos kultūros raiškos galimybes. Etninės kultūros, kaip ir bendrosios kultūros, raiškai reikalinga tam tikra palanki aplinka – sąlygos, kurioms esant kultūra gali gyvuoti: būti vartojama, internalizuojama, perimami kultūros modeliai. Kokios sąlygos būtų palankios etninės kultūros raiškai?

V. Kavolis pateikia tyrinėjimus, kuriais remdamasis daro išvadas apie kultūros veiklos sąlygas (Kavolis 1996: 172–178). Jis išskiria kelias svarbias sąlygas, kurioms esant kultūra gali

„veikti“. Tai – bendruomenė; informacinės sistemos; organizacijos ir politiniai konglomeratai ir tradicijos modernizatoriai. V. Kavolio manymu, visos minėtos sąlygos yra būtinos, kad kultūra galėtų pajėgiai funkcionuoti modernioje visuomenėje. Reikėtų manyti, kad etninės kultūros, sudarančios didesnę ar mažesnę mūsų kultūros dalį, raiškai būtų reikalingos panašios sąlygos kaip ir kultūrai apskritai ar atskiroms jos dalims. Todėl, pasiremami V. Kavolio teorinėmis išvalgomis ir pateikdami sociologinių tyrimų argumentus, bandysime pritaikyti jo nubrėžtas kultūros veiklos gaires tradicinės etninės kultūros raiškos analizei.

Analizuojant etninės kultūros ir jos atskirų dalių poveikumą pagrindinis dėmesys kreipinas į bendruomenę. Modernios kultūros tvermei ir raiškai reikalingos dar ir kitokios pastiprinančios sąlygos – politinis palaikymas, komunikacijos, informacinė sistema, tuo tarpu etninės kultūros gyvavimo laikotarpiu bendruomenė buvo turbūt vienintelė ir pakankama sąlyga tradicinei kultūrai tarpti. Atsiradusi kaip emergentinis¹ fenomenas, etninė kultūra gyvavo tradicinėje kaimo bendruomenėje. Ji formavosi ir buvo perduodama iš kartos į kartą per gyvenamos modelius, ženklų ir simbolių sistemas. Tradicijos nepertraukiamumą užtikrindavo uždaramas, kultūros tyrinėtojų kartais įvardijamas pažangos stabdžiu, tačiau agrarinės kultūros šalyse jis užtikrino tradicijos perdavimą ir egzistenciją. Kitaip negu moderniai kultūrai, tradicinei arba etninei kultūrai anonimiškumas yra vienas svarbiausių požymių. Tuo tarpu moderniai kultūrai yra būdinga autorystė. Tradicinės kultūros perėmimo dėsningumai yra būtent to anoniminio komplekso perėmimas.

Etninę kultūrą įsivaizduojame esančią pagrindu, iš kurio išaugo dabartinė modernioji kultūra, aprėmusi, bet sykiu ir numelioravusi senąją tradicinę kultūrą (Lietuvos Respublikos... 1999). Aiškintis modernios ir tradicinės kultūrų santykį – vienas painiausių dalykų. Painiausių todėl, kad iki galo nėra aišku, kuriuos dabarties kultūros elementus galėtume priskirti moderniai kultūrai ir kuriuos – tradicinei. Bet kuriuo atveju atsižvelgiama į vyrujančios kultūros pobūdį. Todėl, apibrėžiant etninės ir bendrosios kultūrų santykius, šiais laikais jau galioja visumos ir dalies santykis: etninei kultūrai teikiamas tik visuminės kultūros dalies, atributo vaidmuo. Tai tarsi tam tikros inkrustacijos ar pagardo vaidmuo, be kurio mūsų gyvenimas būtų prėskas ir nuobodus.

Etninės kultūros spartus nykimas siejamas su bendrąja civilizacijos raida ir tradicinio kaimo irimu. Tyrinėtojai sutaria, kad XX a. pradžioje Lietuvoje sparčiai ėmė irti tradicinės kaimo bendruomenės. Sykiu ėmė nykti ir tradicinė kultūra. Etninės kultūros nykimas siejamas su nykstančiu bendruomeniniu gyvenimu, modernizacija, miesto gyvenimo įtakomis ir sklaida.

Štai A. Vaicekauskas, tyrinėdamas Užgavėnių papročius, gana tiksliai nubrėžia papročių kaitos ir nykimo ribas. Esminis virsmas įvyko XX a. antrajame–trečiajame dešimtmečiais ir siejamas su pokyčiais Lietuvos kaime. Svarbiausias veiksnys, nulėmęs papročių turinio kaitą, – tai pokyčiai bendruomenėje: „Kaimo bendruomenės narių tarpusavio bendravimo sąlygų pasikeitimas didžiąjai daugumai Lietuvos kaimų išsiskirsčius į vienkiemius, pakirto bendruomeninės kaimo gyvenamos pamatus“ (Vaicekauskas 1997: 23). Tas laikotarpis pažymėtinas ne tik aplinkos ir bendravimo, bet ir kaip kokybinių pokyčių Lietuvos kaime ir tradiciniame folklore pradžia. Etninės kultūros tyrinėtojai nurodo laikotarpį, kuomet transformacijos, įvykusios kaime, iš esmės keičia tradicinės kultūros pobūdį:

¹ Emergentizmo terminu yra nusakomi materialūs arba nematerialūs naujos kokybės reiškiniai, atsirandantys sąveikaujant atskiriems jų sudarantiems elementams. Neautorizuojamas dvasinis tradicinės kultūros paveldas taip pat priskirtinas emergentiniams reiškiniams. Pirmasis mąstytojas, apibrėžęs šį terminą, buvo Conwy Lloyd Morgan (1852–1936).

„XX a. pirmoje pusėje papročių transformacijos procesai buvo santykinai lėti ir daliniai... pakitę, pritaikyti prie naujų funkcijų papročiai retai kada pažeidžia esminius, matyt, sąmonės lygmenyje išlaikytus mitologinės pasaulėžiūros archetipus. XX a. etnografinėje informacijoje aiškiai išsiskiria XIX–XX ribos ir XX a. III–IV dešimtmečių tradicijos. Abiejų laikotarpių lauko tyrimų medžiaga yra labai panaši, tačiau ankstesnę tradiciją atstovaujantys kaimo gyventojai dažniau pamini apeiginio pobūdžio momentus arba pateikia apeiginio pobūdžio motyvaciją. XX a. II–IV dešimtmečių tradiciją atspindinčioje informacijoje labiau akcentuojami pramoginio pobūdžio papročių momentai“ (Vaicekuskas 1997: 26). Mažėjant gyventojų kaime, pasikeitus darbo ir veiklos pobūdžiui, išnyko atskiri tradicinės kultūros žanrai, rūšys, keitėsi ir folkloro pobūdis.

Trečiąjį dešimtmetį įvykę tradicinės sąmonės pokyčiai modernėjančioje visuomenėje vyko toliau. Etninės kultūros egzistencijos terpės pasikeitimai turėjo įtakos jos išlikimui. Išsiskirstymas į vienkiamius ir migracija į miestus dar labiau paspartino bendruomenių dezintegraciją ir sumažino tradicinės kultūros išlikimo galimybes. Miesto terpė nebuvo palanki nei papročių, nei folkloro išlikimui. Didžiųjų migracijos bangų metu buvo siekta socializuotis mieste, neparkeliant jau sukonstruotų socializacijos turinių ir jų nepalaikant (Berger, Luckmann 1999). Atvykusių iš kaimo atsineštiniai socializacijos turiniai – gyvensenos ypatumai, folkloras – nebuvo naudingi socializuojantis mieste. Suvažiavę iš įvairių vietovių, atvykusieji ieškojo bendrybių, kurios juos vienytų ir kurias atrado miesto folklore, kuris vis dėlto jau buvo paliestas įvairių įtakų: populiarios muzikos, kaimyninių šalių folkloro ir kt. Tuo tarpu skirtumai, kuriais reiškėsi ir buvo turtinga etninė kultūra, nebeteko prasmės, buvo tiesiog nebereikalingi.

Tolesnis kaimo bendruomenės irimas ir su tuo susijęs etninės kultūros nykimas siejamas su sovietinės Lietuvos kolektyvizacija – kaimo gyventojų perkėlimu į naujas kolūkines gyvenvietes. Tarybinė sistema įtvirtino ir paspartino jau tarpukariu įvykusį kaimo bendruomenių irimą, šitaip prisidedama prie etninės kultūros griovimo per kolektyvizaciją, melioraciją, naikindama natūraliai susiklosčiusias kaimo bendruomenes.

Etninės kultūros archaiškiausios formos Lietuvoje išliko ilgiausiai tuose regionuose, kuriuose joms gyvuoti buvo palankiausia terpė, kur buvo išlikę kaimai. Folkloristai pažymi, kad rytinėje Lietuvos dalyje, kur nebuvo įvykdyta žemės reforma, kaimai nebuvo išskaidyti į vienkiamius, daugiau užrašoma archaiško folkloro.

Ar tradicinės kultūros palaikymui ir raiškai būtina tik kaimo bendruomenė? Reikia pažymėti, kad tradicinės kultūros raiškos ypatumai yra tiesiogiai susiję, priklausomi nuo jos specifikos, t. y. bendruomeninės prigimties ir bendruomeninių sklaidos formų. Pirmiausia reikėtų konstatuoti, kad tradicinė kultūra šiais laikais jau retai tiesiogiai perduodama iš kartos į kartą, gyvoji perdavimo tradicija yra nutrūkusi ar bebaigianti nutrūkti. Tai parodo pastarųjų metų tyrimai. Antra, iki šių dienų išlikusi tradicinė kultūra yra fragmentiška, o jos elementai – tai buvusios didelės visumos dalys.

Tos dalys ir elementai išryškėja ir yra aktualizuojami dažniausiai tam tikromis progomis, pavyzdžiui, švenčių metu. Paklausti apie švenčių šventimą, didžioji dauguma Lietuvos gyventojų linkę pozityviai vertinti tradicinės šventės (Trinkūnienė 2005: 45). Tačiau pati šventės esmė daugeliui jau mažai suprantama. Įprasta, kad artėjant eilinei kalendorinei tradicinei šventei, kreipiamasi į etninės kultūros specialistą, kuris paaiškintų šventės ir jos atributų, simbolių prasmę – atliktų interpretaciją.

Taigi tradicinę kultūrą vaizdingai būtų galima apibūdinti kaip paslėptą lobį, kuris atrandamas tik įminus mįslę. Tos mįslės įminimas nėra nei paprastas, nei lengvas. Ir tai tiesiogiai veikia etninės kultūros internalizacijos specifiką. Tradicinė kultūra, atitrūkusi nuo savo tra-

dicijų kamieno, nuo natūralios prigimtinės terpės, turi būti paaiškinama, nes gilieji jos klotai nėra net pačių jos pateikėjų apmąstomi nei suvokiami. Galima sakyti, kad modernėjant visuomenei, vis mažiau lieka bendravimo, kuriam būdingas betarpiškumas, anonimiškumas, supratimas neaiškinant, t. y. interpretacijos nebuvimas. Kalbama apie specifinį bendravimo būdą – folklorinę komunikaciją, palaikančią kultūros turinius tradicinėje bendruomenėje:

„Tradicinį, savaiminį tautosakos veikimą bendruomeninių veiksmytė metu tikėtų vadinti *folklorine komunikacija*, kuri užtikrindavo žmonių bendrystę. Kaip galima numanyti, tai dar dominavo Lietuvos kaime XIX amžiuje ar net vėliau. Ši folklorinė veikmė buvo gana vientisa, apėmė beveik visą gyveneną: šeimą, darbą, kalendorinius ciklus, reguliavo santykius gana uždarose kaimo bendruomenėse“ (Martinaitis 2002: 61).

Šiuolaikinio žmogaus aplinka ir bendravimas yra nutolę nuo folklorinės komunikacijos, tačiau, gyvendamas visuomenėje, akceptuodamas vienokius ar kitokius kultūros modelius, asmuo neišvengia bendruomeninių poveikių.

S. Fishas vartoja interpretacinių bendruomenių sąvoką literatūros tekstų suvokimui paaiškinti. Jis teigia, kad žinojimas nėra objektyvus, o socialiai sąlygotas. Viskas, ką žmogus mąsto ar žino, yra tik interpretacija, kuri priklauso nuo gyvenamosios aplinkos, kurioje jis gyvena, nuo socialinio konteksto. Pagal S. Fishą, individų mąstymą nulemia jų kultūra, kultūrinė aplinka. Tą mąstymo modelius, vertybes, nulemiančią aplinką S. Fishas įvardija „interpretacinės bendruomenės“ sąvoka, o interpretatoriaus strategijos esančios tos bendruomenės nuosavybė (Fish 1980: 14).

Savo ruožtu V. Kavolis siūlo taikyti S. Fisho interpretacinių bendruomenių modelį aiškinant kultūros veiklos sąlygas. „Interpretacinės bendruomenės yra tarpusavyje kokį nors ryšį turintys žmonės, kurie sutaria, kaip reikėtų interpretuoti tuos tekstus, kuriuos jie laiko svarbiais“ (Kavolis 1996: 172). Pirmiausia jie turi sutarti, kas yra tie svarbūs tekstai, o tada sutaria, kaip juos reikėtų interpretuoti. Galima būtų manyti, kad bendruomenių interpretuojami tekstai gali būti suprantami plačiau, t. y. apimti ir tam tikrus kultūros reiškinius arba sritis. Todėl interpretacinių bendruomenių koncepcijos pasitelkimas aiškinti etninės kultūros raiškos procesus šiuolaikinėje visuomenėje gali būti vaisingas ir paaiškinti, koku būdu veikia etninė kultūra. Į interpretacines bendruomenes galime žiūrėti ir kaip į istorinį, ir kaip į aktualų reiškinį. Jos gali būti pastovios ir momentinės. V. Kavolis abejoja, ar bet kuris kultūros reiškinys gali veikti be interpretacinės bendruomenės. Taigi interpretacinės bendruomenės buvimas – būtina kultūros raiškos ir sklaidos sąlyga. Tačiau interpretacinės bendruomenės arba bendruomenių sąvoka nėra vartojama arba retai vartojama aiškinant kultūros raiškos procesus. Manytume, kad etninės kultūros šiuolaikinei raiškai interpretacinių bendruomenių buvimas yra svarbus. Kokie būtų argumentai?

Tradicinėje bendruomenėje aiškinimo nebuvo, viskas būdavo „savaimė suprantama“, žmonės gyveno tokioje terpėje ir aplinkoje, kuri tiesiogiai buvo susijusi su tais simboliais, daiktais, tekstais ir papročiais, simbolizuojančiais jų matomą ir esamą gyvenimą ir būtį. Gyvenant modernioje visuomenėje atitrūkus nuo tradicinės kultūros prigimtinės terpės ir aplinkos, nebeiškūs tampa ir tos aplinkos pagimdyti tekstai, simboliai, reikšmės. Galima teigti, kad dauguma etninės kultūros tekstų – papročių, apeigų, dainų, patarlių priežodžių, pasakų, švenčių – be aiškinimo ir interpretacijos nėra lengvai suprantami. Taigi dabar susiduriame su kultūra, kuri tarsi sava, sakytume – prigimtinė, tačiau didelė dalis jos tekstų yra nesuvokiama ir sunkiai paaiškinama / interpretuojama. Kai kurie etninės kultūros tekstai turi ne vieną, o keletą prasminių klotų. Tai dainos, pasakos, mitai. Pasikeitus jų gyvavimo sąlygoms, kai kurios prasmės tampa sunkiai suprantamos, svetimžodžiai – vėlgį nesuprantami (Račiūnaitė-

Vyčiniene 2000: 33). Kai kurių garsažodžių prasmės jau nebeatseka ir tyrinėtojai. Tokiu pavyzdžiu gali būti ne tik sąvokos, žodžiai, bet ir tekstai plačiąja prasme – papročiai, apeigos, simbolika. Tradicinių kultūrų mitų tyrinėtojai mano, kad kiekvienas mitas gali būti suvokiamas ir interpretuojamas ne vienu, o keliais lygmenimis (Logghe 2006: 165). Pirmasis – tai pažodinė interpretacija arba aiškinimas; antrasis lygmuo – moralinė-etinė interpretacija; trečiasis susijęs su simboline, o ketvirtasis lygmuo – su ezoterinėmis prasmėmis.

Kas šiais laikais yra arba galėtų būti tie interpretatoriai, aiškintojai? Kad tam tikra kultūros dalis būtų suvokta ir pripažinta jos reikšmingumas, neužtenka tik politinės valios (Lietuvos Respublikos... 1999). Tam reikalingi realūs bendruomeniniai veiksmai. Reikia, kad atsirastų bendruomenės, kurios suprastų etninės kultūros svarbą ir reikšmę ir kurios įvairiais būdais tęstų tradiciją. Manytume, kad etninės kultūros bendruomeninei interpretacijai reikalinga

- 1) bendruomenė,
- 2) tradicijos išmanymas,
- 3) sąmoningos pastangos tęsti tradiciją.

Bendruomenė dažniausiai suprantama siaurąja prasme – ribota laike ir erdvėje. Tačiau pastaruosiu metu vis labiau įsigali platesnis bendruomenės supratimas kaip neapribotos laiko ir erdvės, pvz., tapatinimasis su istorinėmis bendruomenėmis ar su internetinėmis bendruomenėmis. Postmodernioje visuomenėje vis didesnės reikšmės įgauna netradiciškai suvokiamos bendruomenės: kuomet asmuo tapatinasi su vienu ar kitu aspektu jam artimomis bendruomenėmis.

Interpretatoriaus vaidmenį gali atlikti ir atlieka ir bendruomenės, nesusiaistytos betarpiškais ryšiais, tarkim, politiniai visuomenės institutai, žiniasklaida, internetinės bendruomenės.

Vėl grįžtant prie netolimos istorijos matyti, kad iki XX a. septintojo dešimtmečio nei mieste, nei kaime nebuvo bendruomenių, kurios imtųsi sąmoningos etninės kultūros išsaugojimo ir tęsimo iniciatyvos, susijusios su tradicinės kultūros interpretacija, tačiau kaimo bendruomenės ir tradicinė kultūra, folkloras, papročiai, nors ir gerokai apnykę, dar gyvavo. Pirmosios sąmoningos etninės kultūros gyvybingumo palaikymo, tradicinės kultūros tęsimo iniciatyvos susijusios su folklorinėmis ekspedicijomis bei kraštotyros klubų kūrimusi ir veikla.

Etninės kultūros išsaugojimo, fiksavimo, registracijos ir kaupimo darbas, mokslinių tyrimų ir apibendrinimų darbas, pradėtas tarpukario metais, buvo pratęstas sovietiniais metais susikūrusių valstybinių institucijų, kalbos ir literatūros ir tautosakos institutų. Mokslininkų interpretacinės pastangos taip pat prisidėjo prie etninės kultūros supratimo, tačiau tąsai ir raiškai to nepakako. Tam reikalingos bendruomenės. Tradicijos tęsimo pastangas galėtume įžvelgti XX a. septintąjį dešimtmetį, kuomet pastangos išsaugoti ir tęsti etninės kultūros gyvavimą darosi pastebimos ir įgauna sąmoningas formas, pasireiškusias bendruomenių pavidalu. Tuomet kūrėsi etnografiniai, folkloriniai ansambliai, klubai. Pažymėtina Vilniaus universiteto Ramuvos – kraštotyros klubo veikla (Trinkūnas 1989: 5–7). Jo nariai, Vilniaus universiteto studentai, ne tik rinko tautosaką, bet ir ją panaudodavo – dainavo dainas, šoko šokius per nuolat organizuojamas vakarones. Tokiu būdu etninė kultūra buvo suvokiama, internalizuojama ir pratęsiama jos gyvybingumas įvairiomis formomis – vakaronėmis, kalendorinių ir šeimos švenčių šventimais, dainų dainavimu. Tuo pat metu pradėjo kurtis ir kitos tradicinę kultūrą puoselėjančios bendruomenės – etnografiniai ansambliai, klubai, folkloro mylėtojų būreliai. Galima sakyti, kad visoms toms tradicinės kultūros bendruomenėms buvo būdingas interpretacinis pobūdis. Interpretacinės pastangos modernios ir postmodernios visuomenės kontekste suprantamos kaip sąmoninga kultūros akceptacija, kaip tradicijos tąsa, aiškinantis, atsirenkant ir interpretuojant tradiciją. Tuo pasižymėjo ir minėtos bendruomenės – vyko paskaitos, dainų mokymaisi, buvo švenčiamos šventės, atrenkant, pritaikant tekstus ir

melodijas, atrenkant papročius. Reikšmių aiškinimasis, interpretacija vyksta kalbant, bendraujant: „...kalba, transformuodama patyrimo *panta rhei* į rišlią tvarką, objektyvuoja pasaulį. Įtvirtindama šią tvarką, kalba *realizuoja* pasaulį dviem atžvilgiais: jį suvokia ir kuria. Pokalbis šį kalbos realizuojamąjį veiksmingumą aktualizuoja individo egzistavimui būdingose akitatos situacijose. Pokalbio metu kalbinės objektyvacijos tampa individo sąmonės objektais. Tad pamatinis tikrovės palaikymo faktas yra nuolatinis tos pačios kalbos vartojimas siekiant objektyvuoti kaupiamą asmeninę patirtį“ (Berger, Luckmann 1999: 192–193). Čia reikėtų pabrėžti du dalykus: „tos pačios kalbos“ vartojimą ir būtinybę kalbėtis, bendrauti nuolatos: „Subjektyvi tikrovė bus palaikoma veiksmingai, jeigu pokalbio mechanizmas veiks nuolatos ir nuosekliai“ (Berger, Luckmann 1999: 192–193).

Bendruomenės vaidmenį išsaugant tradicinę kultūrą rodo ir tai, kad jos raiška žymiai stipresnė ten, kur vyrauja kolektyvinis arba bendruomeninis pradas. Interpretacinių bendruomenių svarbą etninės kultūros tęstinumo ir sklaidos procese patvirtina ir tyrimų duomenys, ir pastarųjų dešimtmečių etninės kultūros raiškos analizė. Žymiai dažniau tradicijų laikomasi kolektyviai nei individualiai: pavyzdžiui, kalendorines tradicines šventes švenčiančių yra gerokai daugiau nei besiklausančių liaudiškos muzikos ar dainuojančių (Trinkūnienė 2005: 40–57).

Kiek įvairūs socializacijos institutai gali tapti bendruomenėmis, pozityviai interpretuojančiomis etninę kultūrą? Tam tikrą „interpretatoriaus“ vaidmenį atlieka ir masinės komunikacijos priemonės, tačiau tradicinės kultūros išlikimui svarbiausias yra betarpiškumas, tie bendravimo momentai, kurie patvirtina, emociškai sustiprina išgyvenimą. Kaip jau sakyta, šeimos vaidmuo vis mažėja, lieka mokykla. Ar ji gali tapti ir ar tampa pozityviai etninę kultūrą interpretuojančia bendruomene? Iš tyrimų matyti, kad mokyklos nėra ta palanki terpė, kurioje skleistųsi etninės kultūros raiška. 2002 m. Lietuvos vidurinėse mokyklose Etninės kultūros globos tarybos užsakymu buvo atlikti etninės kultūros raiškos tyrimai. Mokyklos, kuriose buvo atliekamas tyrimas, skyrėsi palankumo etninei kultūrai lygiu. Vienose jų buvo sudarytos palankios sąlygos etninės kultūros sklaidai ir raiškai (veikė folkloro būrelis, klubas, ansamblis ar buvo etninės kultūros pamokos), kitose – tų sąlygų buvo mažiau arba visai nebuvo. Mūsų atlikti tyrimai parodė, kad tose bendrojo lavinimo mokyklose, kuriose yra nors nedidelė etnokultūrine veikla užsiimanti bendruomenė, t. y. veikia bent vienas folkloro būrelis, ansamblis ar grupė, kur daugiau etnokultūrinės veiklos, įtraukiančios bent dalį mokyklos bendruomenės, ten tarp moksleivių vyrauja pozityvesnis požiūris į etninę kultūrą. Gauti duomenys parodo išraiškingus skirtumus. Štai vakaronių pageidautų 78–88% abiturientų iš etnokultūriškai veiklių mokyklų ir 13–17% abiturientų, kurie mokosi etnokultūriškai pasyviose mokyklose. Tokios pat tendencijos ryškėja ir moksleivių pageidavimuose mokytis etnokultūros dalykų: liaudies dainų, šokių, amatų, mitologijos. Taigi ten, kur yra veikli etnokultūrinė bendruomenė, daugiau moksleivių nusiteikę aktyviai etnokultūrinei veiklai, tradicinės kultūros akceptacijai ir internalizacijai.

Net tradicinė aplinka ir terpė nebėra tas faktorius, kuris palankiai veiktų etnokultūrinį tapatumą ir raišką. Gyvenimas kaime jau nebeapsaugo nuo įtakų, ir vis rečiau tradicinė kultūra yra perduodama ir perimama tradiciškai, pirminės socializacijos metu. Tai patvirtina ir tyrimai, parodantys, kad gyvenamosios vietos (kaimo–miesto) vaidmuo etninės kultūros raiškos ir vertinimų aspektu nėra reikšmingas. 2002 m. atliktame moksleivių tyrime etnokultūrinės veiklos intensyvumą bandyta nagrinėti žvelgiant, ar yra miesto ir kaimo mokyklų skirtumų. Buvo kelta hipotezė, kad kaimo mokyklose, kur palankesnė terpė etninei kultūrai, kur šalia dar gyvena dainas, papročius menantys žmonės – etninės kultūros subjektai, yra daugiau galimybių pagyvinti mokyklos gyvenimą, pasikviečiant dainininkus, muzikantus, kurie padėtų surengti vakaronę ar kitų renginių ir šitai prisidėtų prie etninės kultūros sklaidos. Tačiau, apžvelgus

duomenis, matyti, kad gyvenamoji aplinka (kaimas, miestas, miestelis) neturi arba mažai turi įtakos etnokultūrinės veiklos mokyklose pobūdžiui. Taigi globalizacijos procesai veikia ir kaimo žmones, tik ten globalūs kultūros reiškiniai gal dar labiau idealizuojami, sureikšminant juos bei priešpastatant ir savos kultūros reiškiniams, manant, kad tai, ką turi (prigimtinės etninės kultūros dalykai), gali būti ne taip reikšminga ir svarbu nei „atneštiniai“ dalykai.

Kuomet kalbame apie jaunimą ir etninę kultūrą, daugeliu atvejų turime galvoje antrinę socializaciją ir jai būdingus ypatumus. Antrinės socializacijos metu tikrovė yra konstruojama remiantis pirminės socializacijos metu įgytu patyrimu. Taigi turime kalbėti apie tai, ką jaunuolis gauna iš šeimos. Etninės kultūros turinio internalizacijos problemos nėra sprendžiamos arba yra mažai sprendžiamos, todėl nuolatos iškyla etninės kultūros turinio internalizacijos problema.

Etninė kultūra antrinės socializacijos metu turi didesnę tikimybę būti greičiau internalizuota, jei nėra konflikto tarp pirminės socializacijos ir naujai internalizuojamų turinių: „Tam, kad būtų įtvirtinta ir išlaikyta dermė, antrinės socializacijos metu prireikia conceptualių procedūrų, leidžiančių integruoti skirtingus žinojimo darinius“ (Berger, Luckmann 1999: 176). Etnokultūrinės veiklos bendruomenė ir atlieka tą derinantį vaidmenį.

Net jei modeliuotume idealią situaciją, kuomet šeimoje yra tam tikras etninių vertybių perdavimas, visuomet turim žinoti, kad mokykloje jis susiduria su daugybe naujų turinių, ir iš šeimos atnešti modeliai tarnauja kaip schemos naujai pateikiamai tikrovei internalizuoti. Tik nedaugelyje Lietuvos mokyklų yra palanki etninei kultūrai aplinka, mokykla veikia kaip kryptinga pozityvi interpretacinė bendruomenė.

Suprantama, kad buvimas vienoje erdvėje dar nereiškia, kad nėra kitokių įtakų ir neatsiranda galimybė kitaip interpretuoti. Tačiau folkloro bendruomenių atveju mes kalbame apie tradicinės kultūros perteikimo ir suvokimo kryptingumą. Priminsime, kad kalbame apie visuomeninius darinius – būrelius, klubus, sąjungas, draugijas, t. y. susivienijimus laisvanorišku pagrindu. Žinoma, juose dalyvaujantys turi atitinkamą polinkį ir nuostatas internalizuoti gaunamą informaciją, gauti informaciją, kuri kitokiais būdais jiems yra sunkiai prieinama. Čia reikėtų pabrėžti, kad iki šiol nėra kompleksinio integruoto etninės kultūros į bendro lavinimo mokyklų programą dėstymo, kad aukštųjų pedagoginių mokyklų absolventai negauna tradicinės kultūros žinių. Iš Etninės kultūros globos tarybos užsakymu atliktos ekspertizės bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose, apklausus pedagogus 2002 m. pabaigoje, paaiškėja, kad „nuslūgus tautinio atgimimo bangai, etninės kultūros ugdymo padėtis bendrojo lavinimo įstaigose nuolat blogėjo ir dabar ją galima vertinti kaip kritišką, kadangi nesukurta valstybinė etninės kultūros ugdymo sistema“ (Kirdienė 2004: 83).

Iš to, kas pasakyta, seka svarbi išvada, liečianti tradicinės kultūros išlikimo strategijas: tam, kad tradicinės kultūros sukurti tekstai būtų suprantami, reikalinga interpretacija, ir, būtent, tiesioginis kalbėjimas ir bendravimas. Supratimas reikalingas tų tekstų naudojimui ir aktualizacijai. Tam, kad kultūra būtų gyvybinga, reikalingos bendruomenės, kurios tuos tekstus internalizuotų: suprastų, jais gyventų ir juos naudotų.

ETNINĖ KULTŪRA IR MODERNIZACIJA

Kita V. Kavolio išskirta kultūros veiklos sąlyga yra modernizacija. Ar tai taikytina etninei kultūrai? Iš pažiūros atrodytų, kad etninės kultūros vienas išskirtinių bruožų yra jos tradiciškumas – tradicijos tęstinumas, laikymasis tradicijos. Tačiau, kita vertus, bet kuri tradicija yra neatskirama nuo naujovės ir, kartu, nuo modernizacijos. Svarbus yra jų santykis. Kuomet naujovės pasiekia kritinę masę, tradicija modernizuojama. Taigi etninė kultūra apima ir tam tikrą naujovės metmenį. K. Stoškus taip pat pažymi, kad etninė kultūra yra platesnė sąvoka

negu tradicinė kultūra, nes tradiciškumo sąvoka suprantama kaip priešprieša netradiciškumui arba naujovei ir gali būti taikoma plačiau (Stoškus 1997: 4). Suprantama, etninė kultūra tradiciškumo turi daugiau negu kitos kultūros rūšys, kurioms būdingesnė naujovė, kurios vertinamos tiek, kiek jose yra naujumo. Savo ruožtu naujovė irgi būdinga etninei kultūrai, kitaip mes neturėtume tokios etninės kultūros etnografinių regionų įvairovės, tik sustingusias formas.

Kiek tradicinėje kultūroje turi būti naujovės, kad galėtume kalbėti apie modernybę? Kultūra siejama su tradicija. Štai L. Honko apibrėžia kultūrą kaip elementų sistemą, kuri formuojasi, kuomet individai ar socialinės grupės atrenka, interpretuoja ir internalizuoja tradiciją (Honko 1988: 131). Tradicija yra įvardijama kaip medžiaga – nesusistemintas kultūros elementų rinkinys, kuris gali būti prieinamas, kuriuo naudojasi viena ar kita socialinė grupė tam tikru metu ir esant tam tikroms aplinkybėms. Abiem atvejais ir kultūra, ir tradicija suvokiama kaip elementų rinkinys, kratinys, nekreipiamas dėmesys į juos siejančius momentus. Tai visiškai patenkintų postmoderno visuomenės požiūrį, kuomet kultūrai būdingas tam tikras chaotiškumas, fragmentacija, nebėra stiliaus grynumo reikalavimų, kuomet ir vaidmenys, ir tapatumai įgauna dinaminį metmenį ir pagreitį – nėra pastovūs, o nuolat kintantys.

Nėra išsamių tyrimų, atskleidžiančių modernumo reikšmę tradicinės kultūros internacionalizacijai. Tačiau mūsų atlikti moksleivių tyrimai rodo, kad moksleiviai, vertindami folkloro grupes ir atlikėjus, dažniau nurodo būtent tokius, kurie perteikia folklorą moderniomis priemonėmis (Trinkūnienė 2002: 41). Tarp populiariausių pažymima Veronika Povilionienė, kuri kaip folkloro atlikėja pastaraisiais metais pasireiškia moderniame kontekste: dažnai dalyvauja projektuose su skirtingą muzikos stilių propaguojančiais muzikantais. Tokį patį procesą regime ir populiariose televizijos šou laidose. Kuomet liaudies dainos pateikiamos moderniame kontekste, jos sulaukia ypač teigiamos auditorijos reakcijos.

Etninės kultūros raiškos galimybės priklauso ir nuo jos vaidmens supratimo ir įvertinimo. Galimi du variantai. Pirmasis – kuomet etninė kultūra suvokiama kaip paveldas bei pagrindinė jos pritaikymo ir raiškos funkcijos yra susijusios su jos konservavimu; antrasis – etninė kultūra yra suprantama kaip gyvoji tradicija bei pastangos jai išsaugoti yra susijusios su tradicijos revizavimu ir modernizavimu, pritaikymu aktualiems poreikiams. Antrasis požiūris atveria erdves etninės kultūros platesniam pritaikymui, modernizavimui ir interpretavimui.

Kultūros akceptacijos procese dalyvauja mažiausiai dvi sudedamosios dalys: kultūrą vartojantis subjektas ir pati kultūra. Postmoderne subjektas reflektuoja kultūrą ir pripažįsta jos heterogenišką prigimtį. Tai suvokti reikalinga tam tikra žmogaus sąmonės būseną, pasižyminti sugebėjimu sujungti priešingus dalykus. Kalbėdamas apie postmodernistinį mąstymą, V. Kavolis pabrėžė postmodernistinės asmenybės svarbą: „Postmodernistine asmenybe laikyčiau tokią, kuriai būdingas jausmas, kad *abu* daugelio šių dilemų poliariškumai telpa jos pačios patirtyje, ir pasiryžimas juos suderinti savo psichologinėje organizacijoje. Kas, atrodė, archaiškoje asmenybėje naiviai jungėsi (įskaitant prievartos sutapatinimą su likimu) ir suskilo psichologinės modernizacijos eigoje (kaip to priešingybė atsirado moderniškumas), tą postmodernistinė asmenybė vieną su kitu sąmoningai susieja kaip diferencijuotus elementus“ (Kavolis 1995: 95).

Atrodo, kad buvę nesuderinami dalykai – modernumas ir tradicinė kultūra kuo toliau, tuo labiau negali vienas be kito išsiversti. Tai geriausiai matyti muzikos srityje: šiuolaikiniai kompozitoriai mielai naudoja autentišką liaudies muziką, lietuviškos muzikos rinkoje postmoderniosios folkloro interpretacijos turi gerokai didesnę paklausą nei autentiškas folkloras.

Šiuolaikinė liaudies dainų modernizacija gerokai skiriasi nuo XX a. tarpukario muzikinės praktikos ir liaudies muzikos modernizacijų. XX a. trečiajame–ketvirtajame dešimtmėčiuose vyravo liaudies dainų interpretacijos, vadinamos „išdailomis“. Pats žodis rodo, kad tai pakeistos, padailintos, „pagražintos“ dainos. Šiuolaikinės muzikos kūrėjai mažiau yra linkę

perdirbti, labiau vertina autentišką skambesį. Folkloro elementai yra tarsi „inkrustacija“ bendrame postmodernios pasaulio muzikos (world music) kūrinų arsenale. Iš tiesų toks folkloro, tradicinės kultūros vaidmens suvokimas yra būdingas postmoderniam mąstymui, kuomet jungiamos priešpriešos, derinami iš pirmo žvilgsnio nesuderinami dariniai ir aspektai.

Kai kada liaudies melodijos išlaiko savarankiškumą ir autentišką dvasią. Postmodernio dvasia, toleruodama įvairius muzikos žanrus (tarp jų ir folklorą), atspindi ir išreiškia visuomenės demokratėjimo procesus: liaudies muzikai suteikiamos vienodos galimybės pasireikšti.

Etninės kultūros padėtį šiuolaikinėje visuomenėje būtų galima vertinti kaip paradoksalią: jos apibrėžimai, akcentuojantys tradiciškumą, sykiu nenuneigia ir galimybės keistis. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad etninės kultūros gyvavimo sąlyga yra jos sugebėjimas prisitaikyti – modernizuotis, tęsti tradiciją pakitus socialinėms ekonominėms sąlygoms – atsidūrus kitame laike ir erdvėje.

ETNINĖ KULTŪRA IR NAUJOSIOS TECHNOLOGIJOS

Bet kurio kultūros reiškinių nagrinėjimas šiais laikais bus nepakankamas, jei nenustatysime jo santykio su vienu svarbiausių mūsų gyvenimą reguliuojančių veiksnių – naujųjų technologijų. Tai pažymėjo ir Kavolis, rašydamas apie kultūros veiklos sąlygas ir siedamas jas su informacinėmis technologijomis dar devintajame dešimtmetyje, interneto priešaušriuose. Technologinės naujovės veikia mūsų gyvenimą ir kultūros formas. M. Castellsas, tinklaveikos visuomenės analitikas, skelbia: „kadangi kultūra yra kuriama bei perduodama per komunikavimą, todėl pačias kultūras – istoriškai susiformavusias mūsų įsitikinimų bei kodų sistemas – iš esmės transformuoja, o ateityje dar labiau transformuos naujoji technologinė sistema“ (Castells 2005: 326). Netenka abejoti naujųjų technologijų sistemų poveikiu, diskutuojamas tik jų vaidmuo. Peršasi klausimas: sugriovus kaimo bendruomenes, bendravimą, paremtą betarpiška patirtimi ir jausena, sunyko tradicinė kaimo kultūra, o kokią įtaką turi ar gali turėti aptariamai kultūrai moderniosios technologijos? Iš tiesų, naujosios technologijos, suteikdamos neribotas bendravimo galimybes, iš esmės keičia kasdienį mūsų gyvenimą, kasdienio bendravimo formas. Kaip jos veikia etninės kultūros raišką?

Nors betarpiška tarpusavio sąveika ir yra nediskutuotina etninė kultūros raiškos sąlyga, tačiau nereikėtų ignoruoti ir kitokios raiškos galimybių. Tinklinė socialinė sąveika sukuria naujas bendravimo ir interpretavimo galimybes. Modernios komunikacinės technologijos praplečia bendravimo ribas, nutrina ribas tarp virtualios ir realios tikrovės. Internetinės tinklaveikos era susijusi su naujo tipo – „virtualiųjų bendruomenių“ atsiradimu. M. Castellso teiginys, esą „mes gyvename ne autoreferentiškoje kultūroje, o nediferencijuoto kultūrinių reiškinių laikiškumo visatoje“ (Castells 2005: 447), verčia suklusti ir iš naujo įvertinti etninės kultūros raiškos galimybes. Nediferencijuotas laikiškumas galėtų būti suprantamas kaip galimybė reikštis neįvardijant laiko, arba tuo pat metu būnant keliuose laikuose. Tokiu būdu naujosios technologijos ne tik atimtų, bet ir sudarytų galimybes visai naujai ir daugialypei etninės kultūros raiškai. Etninė kultūra, taip kaip ir kitos kultūros dalys ar segmentai, tokiu būdu yra atsaitoma nuo tradiciškai jai priskiriamo laiko („prosenelių, senelių, dievų laikas“) ir erdvės – (nuo kaimo erdvės, nuo tradicinės šeimos ir bendruomenės). Šiuo atveju atsistatymas reikštų ne tik atsiribojimą ir įsipareigojimų nebuvimą, bet ir naujas įvairias galimybes.

Iš Etninės kultūros globos tarybos ekspertizės, kuri skirta apžvelgti etninę kultūrą internete, matyti, kad 2002 m. jau buvo 28 internetiniai etninės kultūros puslapiai, ir, apžvelgus juos, daroma išvada, kad, palyginus su kitais, jie yra patys stipriausi ir įdomiausi (Trinkūnas 2002). Naujosios technologijos paliečia visas be išimties mūsų gyvenimo sritis. Į internetinę erdvę perkeliama ir etnografinė, folkloro medžiaga. Kuriamas internetinis portalas, kuriame visiems prieinama visa tautosakos archyvuose sukaupta medžiaga: www.aruodai.lt.

Virtualaus bendravimo analitikai linkę manyti, kad virtualių bendruomenių nereikėtų priešpastatyti fiziniams bendruomenėms. Virtualiosioms bendruomenėms yra būdinga savita logika ir savos taisyklės, tačiau tokia logika ir taisyklės taip pat būdingos pokaimiškuose industriinių visuomenių „asmeninėms bendruomenėms“. „Asmeninės bendruomenės – tai individo neformalių ryšių socialinis tinklas, apimantis nuo pustuzinio artimų ir iki šimtų tolimesnių ryšių...“ (Castells 2005: 345).

M. Castellsas cituoja Wellmaną, kuris yra įsitikinęs, kad „daugumos virtualių bendruomenių, taip pat kaip ir fizinių asmeninių tinklų, vidinių saitų yra diversifikuoti, nes žmonės susikuria savus „asmeninių ryšių portfelius“ (Castells 2005: 345). Interneto vartotojai išsilieja į tinklą vedini savitų interesų, nuostatų ir vertybių. Atsiranda nauji, kitokie kultūrinio tapatinimosi būdai, atsisaistoma nuo vietos, tačiau išlaikomi būdingi tradicijos elementai. Iš tiesų tai yra sudėtingesnis dalykas ir reikalaujantis pastangų, sąmoningumo, vertybinių prioritetų. Tokias pastangas galima išvelgti internetinėse konferencijose, forumuose, kuriuose diskutuojama apie etninę kultūrą. Pavyzdžiui, alternatyvios muzikos svetainėje <http://www.dangus.net/> susibūrusi virtualioji bendruomenė aktyvi baltų kultūros, folkloro srityse. Apžvelgus jų pokalbių temas („Patarlės ir priežodžiai“, „M. Pretorijus – baltiškasis Kastaneda“, „Sutartinės“, „Dėl tarminių kalbų“, „Lietuviški keiksmai“ ir kt.) matyti, kad jose ne tik dalinamasi informacija, bet ir diskutuojama, aiškinamasi, klausiama. Jau pats diskusijų temų pasirinkimas parodo internetinės bendruomenės siekius interpretuoti. Dažnai bendravimas neapsiriboja virtualia erdve, bet yra pratęsimas, organizuojami susitikimai, vadinami „meet'ais“. Tokiu būdu virtuali bendruomenė pavirsta realia.

Vis dėlto M. Castellsas, apibendrinamas kompiuterinių tinklų poveikį kultūrai, teigia, kad „didžiausias tikėtinas kompiuterinės komunikacijos poveikis kultūrai bus kultūriškai vyrąjančių socialinių tinklų stiprinimas bei jų kosmopolitiškėjimo ir globalizacijos skatinimas“ (Castells 2005: 360). Iš to seka, kad, nors internetinė komunikacija padeda kurti ir palaikyti bendrų interesų bendruomenes, tačiau tai nebūtinai implikuoja atskirų „kaimų“ kūrimąsi, nes unifikuojančios tendencijos persveria individualizuojančias. Taigi internetiniai ryšiai, suartindami kultūras, jas greičiau vienodina nei individualina, ir tik nuo konkrečių iniciatyvų priklauso, kaip modernių technologijų suteikiamos galimybės bus panaudotos.

Etniškumo tyrėjai vis tik mano, kad internetas nėra pakankama sąlyga etniškumo raiškai, kadangi stinga tiesioginio bendravimo, reikalingo lokalinių subtilybių perteikimui ir pagavai (Savicka 2006: 155–166). Tačiau tyrėjai nespėja paskui internetinį sprogimą. Internetinio nemokamo SKYPE ir panašių programų, įgalinančių ne tik rašyti, bet ir kalbėti, matyti, kurti konferencijas ir tokiu būdu patirti realesnį bendravimo pojūtį, atsiradimas sudaro pakankamai palankias aplinkybes konsoliduotis įvairiomis etninės kultūros sritimis besidomintiems bei šitaip konstruoti ir palaikyti savo etnokultūrinį tapatumą.

Nediskutuojama, kad etninės kultūros nykimui didžiausios įtakos padarė bendroji civilizacijos raida, kuri, atnešdama patogumus ir išlaisvindama individą, sykiu griovė tradicines bendruomenes, kurios buvo esminė sąlyga etninės kultūros palaikymui ir natūraliai sklaidai. Žvelgiant į etninės kultūros raišką postmodernioje visuomenėje jau nebekeliamas jos reikalingumo klausimas, tačiau stengiamasi surasti erdvę ar nišą autentiškai raiškai. Ir moderniosios technologijos, ir internetas tam pagelbėja. Etninės kultūros, folkloro raiška, jo internalizacijos procesas, intensyvumas ir gilumas yra susiję su etninės kultūros bendruomenių ir jų interpretacinių funkcijų pajėgumu.

Literatūra

1. Berger, P. L.; Luckmann, T. 1999. *Socialinis tikrovės konstravimas. Žinojimo sociologijos traktatas*. Vilnius: Pradai.
2. Castells, M. 2005. *Tinklaveikos visuomenės raida 1*.
3. Fish, S. 1980. *Is There a Text in This Class?: The Authority of Interpretive Communities*. Cambridge: Harvard University Press.
4. Honko, L. 1988. *Tradition and Cultural Identity*. Turku.
5. Kavolis, V. 1996. *Kultūros dirbtuvė*. Vilnius: Baltos lankos.
6. Kirdienė, G. 2004. „Etninės kultūros ugdymo padėtis bendrojo lavinimo įstaigose“, *Liaudies kultūra 4*.
7. Lietuvos Respublikos Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas. 1999. *Valstybės žinios 82*.
8. Logghe, K. 2006. „True Spirituality“, in *Spirituality Beyond Religions, Sanskriti Sangam – II*, Proceedings of Second International Conference & Gathering of the Elders, Vol. 1, Jaipur.
9. Martinaitis, M. 2002. *Laiškai Sabos karalienei*. Vilnius: Tyto alba.
10. Savicka, A. 2006. „Virtualusis etniškumas: iliuzija ar viltis?“, in *Lietuviškojo europietiško raiškos raida: dabarties ir ateities iššūkiai*, ats. red. A. Andrijauskas. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas.
11. Stoškus, K. 1997. „Kas yra etninė kultūra?“, *Liaudies Kultūra 2*.
12. Račiūnaitė-Vyčinienė, D. 2000. *Sutartinių atlikimo tradicijos*. Vilnius: Kronta.
13. Trinkūnas, J. 1989. „Ramuvai – 20 metų“, *Ramuva*. Vilnius.
14. Trinkūnas, J. 2002. *Etninė kultūra internete*. <http://www3.lrs.lt/>
15. Trinkūnienė, I. 2002. *Etninės kultūros raiška ir sklaida vidurinėje švietimo grandyje*. Sociologinio tyrimo ataskaita. Vilnius: Etninės kultūros globos taryba.
16. Trinkūnienė, I. 2005. „Etnokultūrinė raiška“, in *Lietuvos socialinė struktūra*. Vilnius: Firidas.
17. Vaicekuskas, A. 1997. *Kaimo bendruomenė ir gyvoji gamta lietuvių Užgavėnių papročiuose*. Daktaro disertacijos santrauka. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuvos istorijos institutas.

INIJA TRINKŪNIENĖ

The strategy of the survival of ethnic culture in the contemporary communities: from tradition towards interpretation

Summary

The article is devoted to the analysis of the strategy of the survival of ethnic culture in the contemporary communities and is based both on theoretical disquisition and particular sociological research conducted in Lithuania in 2002–2004. The article asserts the existence of communities that enable transition, reception and expression of ethnic culture in the ancient, modern and post modern society as the main paradigm. The author emphasises the importance of interpretation in the process of perceiving ethno-cultural tradition and reveals the role of interpretative communities.

Key words: ethnic culture, traditional culture, interpretative communities, virtual communities, emergentism, socialization, modernisation, network society